

POSEBNE PRETPOSTAVKE VALJANOSTI UGOVORNIH RASPOLAGANJA PREDAKA U KORIST POTOMAKA S NASLJEDNOPRAVNIM UČINCIMA

Prof. dr. sc. Maja Bukovac Puvača*
Izv. prof. dr. sc. Iva Tuhtan Grgić**

UDK 347.6
<https://doi.org/10.30925/zpfsr.47.1.1>
Ur.: 2. prosinca 2025.
Pr.: 21. siječnja 2026.
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Kada se razmatra mogućnost ugovornih raspolaganja predaka u korist potomaka koja imaju nasljednopravne učinke, osim općih pretpostavki za valjanost ugovora u hrvatskom pravu, do punog izražaja dolaze one posebne u pogledu subjekata, sadržaja i forme takvih raspolaganja. Iako je načelo autonomije volje jedno od temeljnih načela obveznog prava, kod ugovornih raspolaganja između predaka i potomaka ono dolazi u sukob s nekim načelima i kogentnim odredbama nasljednog prava, što potencijalno dovodi do njihove nevaljanosti. U radu se razmatraju posebne pretpostavke valjanosti ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života te ugovora o doživotnom/dosmrtnom uzdržavanju, za kojima stranke najčešće posežu u namjeri uređenja svojih imovinsko-pravnih odnosa, odnosno s namjerom da sva ili dio imovine kojom trenutačno raspolažu i/ili će je naknadno steći prijeđe na njihove potomke (odmah ili nakon njihove smrti) i ne uđe u njihovu ostavinu. U radu će se prikazati temeljna razmatranja pravne teorije i sudske prakse o pitanjima koja se u praksi javljaju u vezi s posebnim pretpostavkama valjanosti navedenih ugovora, te se iznose prijedlozi mogućih izmjena njihova pravnog okvira koje bi potencijalno mogle dovesti do smanjenja broja sporova koji se povodom njih javljaju.

* Dr. sc. Maja Bukovac Puvača, redovita profesorica u trajnom izboru, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; maja.bukovac.puvaca@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3266-2108>.

** Dr. sc. Iva Tuhtan Grgić, izvanredna profesorica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; iva.tuhtan.grgic@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2155-3459>.

Ovaj je rad napisan u okviru projekta „Upravljanje i restrukturiranje obiteljskih trgovačkih društava u doba smjene generacija” (uniri-iz-25-23), financiranog od Europske unije – NextGenerationEU kroz Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.–2026., u sklopu Programskog financiranja Sveučilišta u Rijeci, Pravnog fakulteta. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno službeni stav Europske unije ili Europske komisije. Europska unija ni Europska komisija ne mogu snositi odgovornost za njih.

♦ Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci licenciran je u skladu s Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International licencom (CC BY-NC-ND 4.0).

Ključne riječi: *ugovor o ustupu i raspodjeli imovine; ugovor o doživotnom uzdržavanju; ugovor o dosmrtnom uzdržavanju; ništetnost i pobožnost; povreda nužnog dijela.*

1. UVOD

Predak koji želi raspolagati svojom imovinom u korist potomaka, ovisno o svrsi koju tim raspolaganjem želi postići, u hrvatskom pravu ima na raspolaganju različite vrste naplatnih i besplatnih ugovora, koji ponekad imaju i mješovitu pravnu prirodu. Među njima su klasično darovanje i darovanje za slučaj smrti, koji nisu predmet razmatranja ovoga rada, kao i ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju te ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života.

Promatranim ugovorima, koji proizvode nasljednopravne učinke ili na drugi način utječu na sastav ostavine, zajedničko je i bitno obilježje to da njima raspoređena imovina ne ulazi u ostavinu, ne računa se pri utvrđivanju njezine vrijednosti te se takva raspolaganja ne mogu pobijati zbog povrede nužnog nasljednog dijela. Ono što ih, međutim, značajno razlikuje jesu njihova svrha, (ne)naplatnost te trenutak prijenosa vlasništva. Temeljna svrha koja se ostvaruje ugovorima o uzdržavanju jest upravo pružanje brige i skrbi primatelju uzdržavanja do kraja njegova života, dok prijenos imovine ili njezina dijela predstavlja samo naknadu za ugovoreno uzdržavanje. Primarna svrha ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života jest urediti imovinske odnose pretka i potomaka još za njegova života, kako bi se spriječili kasniji sporovi u vezi s imovinom obuhvaćenom tim ugovorom. Iako ona nije primarna, svrha uzdržavanja može se ostvariti i tim ugovorom. Ipak je u praksi zaključenje potonjeg ugovora vrlo rijetko, čemu svjedoči i vrlo oskudna sudska praksa.

Ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života u pravilu je besplatan i njime obuhvaćena imovina za života ustupitelja prelazi na njegove potomke, a navedeni se nasljednopravni učinci temelje na suglasnosti svih potomaka s tako učinjenom raspodjelom. Prijenos imovine primatelju uzdržavanja na davatelja uzdržavanja već za njegova života obilježje je i ugovora o dosmrtnom uzdržavanju. Suprotno tome, imovina obuhvaćena ugovorom o doživotnom uzdržavanju prelazi na davatelja uzdržavanja tek u trenutku smrti primatelja uzdržavanja, a oba se ugovora zbog svoje naplatnosti ne mogu pobijati zbog povrede nužnog nasljednog dijela.¹

Upravo imajući u vidu nasljednopravne učinke tih ugovora, zakonodavac je Zakonom o nasljeđivanju² i Zakonom o obveznim odnosima³ propisao posebne pretpostavke njihove valjanosti. Analizom navedenih odredbi o posebnim

1 Zbog povrede nužnog dijela mogu se pobijati samo oporuka i druga besplatna raspolaganja (darovi) ostavitelja (čl. 77. ZN-a). O zaštiti nužnog dijela od povreda vidi: Nikola Gavella i Vlado Belaj, *Nasljedno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2008.), 228-236. Vidi i Županijski sud u Sisku, Gž-692/2024-2 od 13. kolovoza 2024.

2 Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, br. 48/03., 163/03., 35/05., 127/13., 33/15., 14/19. (u daljnjem tekstu: ZN).

3 Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23. (u daljnjem tekstu: ZOO).

pretpostavkama valjanosti ugovora, koje je zakonodavac propisao u odnosu na subjekte koji ga mogu zaključiti (za ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života), kao i na njihov sadržaj i formu za sve promatrane ugovore, u radu će se pokušati utvrditi razloge relativno rijetke primjene ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života u odnosu na ugovore o uzdržavanju. Odgovor na to pitanje čini se posebno važnim ako se ima na umu kontekst društvenih promjena koje se događaju u posljednjim desetljećima: s jedne strane, riječ je o trendu zamjene proširenih obiteljskih zajednica nuklearnim obiteljima (što ima utjecaja na razvoj i primjenu ugovora o uzdržavanju između predaka i potomaka), a s druge strane, zamjetan je zamah razvoja obiteljskih poduzeća i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, pred kojima predstoji generacijska tranzicija za koju je potrebno iznaći odgovarajući pravni model.⁴

2. OSNOVNE ZNAČAJKE UGOVORA

Ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života ugovor je kojim predak još za života ustupa svoju imovinu i vrši njezinu raspodjelu svojoj djeci i potomcima (eventualno i bračnom drugu).⁵ Iako se, što proizlazi iz njegovog samog naziva, radi o pravnom poslu *inter vivos*, on je uređen odredbama čl. 105.-115. Zakona o nasljeđivanju.⁶ Razlog tome su njegovi značajni nasljednopravni učinci propisani čl. 108. ZN-a, prema kojem ustupljena imovina ne ulazi u ostavinu i ne uzima se u račun pri utvrđivanju njezine vrijednosti, ne uračunava se u nasljedni dio onih nasljednika kojima je ustupljena, te se njime učinjena raspolaganja ne mogu pobijati zbog povrede nužnog nasljednog dijela pojedinog nužnog nasljednika i niti se može tražiti njihov povrat u ostavinu. Nasljednopravni učinci valjanog ugovora o ustupu nastupaju tek smrću ostavitelja i upravo se zbog njih kao jedna od temeljnih pretpostavki valjanosti traži suglasnost svih potomaka koji su po zakonu pozvani naslijediti ustupitelja (čl. 106. st. 2. ZN-a). Zbog toga stjecanje imovine na temelju tog ugovora pojedini autori označuju kao prethodno, odnosno anticipirano nasljeđivanje za života ostavitelja (*successio anticipata*),⁷ a ponekad se navodi kako se radi o *sui generis* ugovoru koji

4 O izazovima međugeneracijskog prijenosa obiteljskih društava vidi Mihaela Braut Filipović, „Specifičnosti upravljanja obiteljskim društvima“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 67, br. 6 (2017): 935-962.

5 Čl. 105. i 111. ZN-a.

6 Ovaj je ugovor još od donošenja saveznog Zakona o nasljeđivanju 1955. godine dio nasljednopravnog zakonodavstva. I prije njegova donošenja, preci su sa svojim potomcima zaključivali različite ugovore kojima su za života uređivali imovinskopravne odnose budućih zakonskih nasljednika, koji su po pravnoj prirodi bili ili darovanja ili mješoviti ugovori, te su bili bez nasljednopravnih učinaka. Milan Kreč i Đuro Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju (sa sudskom praksom)* (Zagreb: Narodne novine, 1964.), 330-331. Neku su autori stajališta da bi, budući da se radi o ugovoru koji je po svojoj pravnoj prirodi obveznopravni ugovor, taj ugovor trebalo urediti ZOO-om. Tako u: Olga Jelčić, „Pravni promet nekretnina i novi ZOO (sklapanje ugovora, ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju)“, u: *Nekretnine kao objekti imovinskih prava*, ur. Olga Jelčić (Zagreb: Narodne novine, 2005.), 50.

7 Tako u: Kreč i Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, 331. Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 425.

ima i obveznopravni i nasljednopravni karakter.⁸ Postizanje sličnih učinaka moguće je i ugovorima o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju.⁹

Prema čl. 579. st. 1. ZOO-a, ugovorom o doživotnom uzdržavanju (uz prijenos imovine nakon smrti) obvezuje se jedna strana (davatelj uzdržavanja) da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove smrti, dok druga strana izjavljuje da mu daje svu ili dio svoje imovine, s time da je stjecanje stvari i prava odgođeno do trenutka smrti primatelja uzdržavanja. Ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju (uz istodobni prijenos imovine) obvezuje se jedna strana (davatelj uzdržavanja) da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove smrti, dok se druga strana obvezuje da će mu za života prenijeti svu ili dio svoje imovine (čl. 586. st. 1. ZOO-a).

Zbog njihove naplatnosti imovina koja je predmet ovih ugovora ne ulazi u ostavinu, ugovori se ne mogu pobijati zbog povrede nužnog dijela, niti se imovina stečena na temelju tih ugovora može uračunavati u nasljedni dio davatelja uzdržavanja. Stoga postojanje takvih ugovora može značajno utjecati na nasljedstvo potomaka primatelja uzdržavanja.

3. POSEBNE PRETPOSTAVKE VALJANOSTI U POGLEDU SUBJEKATA UGOVORA

3.1. Subjekti ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života

3.1.1. Ustupiteljevi potomci (stjecatelji i nestjecatelji)

Ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života strogo je određen s obzirom na osobe koje ga mogu zaključiti, kao i u pogledu onih koje se s njime moraju suglasiti kako bi bio valjan. Zaključeni ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života bit će valjan i proizvodit će pravne učinke samo ako su se s njime suglasila sva ustupiteljeva djeca i potomci koji su po zakonu pozvani naslijediti ga (čl. 106. st. 2. ZN-a). Pored toga, ugovor može zaključiti i bračni drug ustupitelja. Ustupiteljevi potomci koji su po zakonu pozvani na nasljeđivanje moraju dati suglasnost o tome da imovina koja se ustupa neće po smrti ustupitelja ući u njegovu ostavinu niti će se uzimati u obzir prilikom utvrđivanja vrijednosti ostavine.¹⁰ Potomak koji nije dao suglasnost može je dati naknadno, i to u istom obliku u kojem je ugovor zaključen (čl. 106. st. 4. ZN-a).

Iako svi ustupiteljevi potomci moraju dati suglasnost na ugovor, ne moraju

8 Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 425-426.

9 Ugovor o doživotnom uzdržavanju je kao imenovani ugovor dio našeg poretka još od 1955. kada je uređen saveznim Zakonom o nasljeđivanju, Službeni list FNRJ, br. 20/55., koji je potom bio preuzet 1971. godine (Narodne novine, br. 52/71.). Drugo razdoblje započinje Zakonom o nasljeđivanju iz 2003. (Narodne novine, br. 48/03.) i traje do 1. siječnja 2006. godine kada na snagu stupa ZOO kojim i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju postaje imenovani ugovor. Više o značajkama navedenih razdoblja, intervencijama zakonodavca i stajalištima sudske prakse vidi u: Jadranko Crnić i Ana-Marija Končić, „Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju“, *Informator*, br. 5330 (2005): 9-16.

10 Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 426-427.

svi na temelju tog ugovora nešto i dobiti, tj. ne moraju svi imati ulogu stjecatelja. U tom se smislu razlikuju dvije kategorije potomaka: oni koji daju suglasnost na ugovor i njime nešto stječu (potomci stjecatelji) te oni koji samo daju suglasnost na ugovor, ali njime ništa ne stječu (potomci nestjecatelji). S obzirom na specifičnost položaja potomka nestjecatelja, u teoriji je čak postavljeno pitanje jesu li potomci nestjecatelji uopće ugovorne strane.¹¹ Mišljenja smo da jesu. Njihova suglasnost na ugovor ima značenje odricanja od nasljednih prava u pogledu imovine koja je ustupljena ugovorom,¹² što ga u odnosu na ove potomke čini pravnim poslom *mortis causa*.¹³ U sudskoj je praksi izraženo stajalište da prema potomcima nestjecateljima suglasnost ne stvara prava i obveze za ugovornike kojima nije ustupljena nikakva imovina, već da je njihova izjava o suglasnosti s ustupanjem samo pretpostavka njegove valjanosti.¹⁴ Ipak, obveza potomaka nestjecatelja postoji te se sastoji u obvezi propuštanja postavljanja nasljednopravnih zahtjeva u odnosu na imovinu obuhvaćenu ugovorom.¹⁵

Upravo zbog činjenice da suglasnost potomka nestjecatelja ima učinak odricanja od nasljednih prava u odnosu na raspodijeljenu imovinu, na ove osobe treba primijeniti i odredbu čl. 134. st. 2. ZN-a o odricanju od neotvorenog nasljedstva, prema kojoj je takvo odricanje dopušteno samo osobama koje su „sposobne samostalno raspolagati svojim pravima“. To znači da osobe koje nemaju potpunu poslovnu sposobnost ne bi mogle biti zastupane po zakonskom zastupniku radi zaključenja ugovora o ustupu,¹⁶ osim u slučaju kada bi upravo taj potomak bio potomak stjecatelj.

U teoriji se raspravljalo o tome je li potrebna suglasnost potomaka koji su zakonski nasljednici *in concreto* u trenutku otvaranja nasljedstva ili onih potomaka koji bi bili pozvani na nasljeđivanje u trenutku zaključenja ugovora (kako bi se osigurao što veći stupanj izvjesnosti da će ugovor proizvoditi željene pravne učinke). Na tu se raspravu nadovezalo i pitanje je li krug potomaka kojima se imovina može ustupiti ograničen isključivo na one koji bi u trenutku zaključenja ugovora bili pozvani na nasljeđivanje ili to mogu biti i potomci daljnjeg stupnja. Prevladalo je tumačenje prema kojem ugovorne strane mogu biti samo djeca ostavitelja.¹⁷ Međutim, u slučaju kada je dijete ustupitelja umrlo prije zaključenja ugovora tada bi, po pravu predstavljanja, ugovor trebali zaključiti njegovi potomci. Ugovor o ustupu ostaje valjan ako potomak koji je dao suglasnost umre prije pretka, jer

11 Ante Perkušić i Blanka Ivančić-Kačer, „(Ne)dopušteni nasljednopravni ugovori ili ugovori nasljednog prava ili paranasljedni ugovori u hrvatskom pozitivnom pravu“, *Pravni vjesnik* 22, br. 1-2 (2006): 155-156.

12 Tako i: Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 426; Tatjana Josipović, „Family and Succession Law Croatia“, u: *International Encyclopaedia of Laws*, ur. Walter Pintens (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2005.), 273., rb. 485.

13 Tako i: Boris Vizner, *Građansko pravo, knjiga druga* (Osijek: vlastita naklada, 1967.), 87.

14 Županijski sud u Rijeci, Gž-2006/2017-2 od 20. rujna 2018.

15 Tako i: Kreč i Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, 332.

16 Tako i: Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 424; Alojzij Finžgar, „Nasljeđivanje“, u: *Enciklopedija imovinskog prava i udruženog rada, tom drugi*, ur. Svetislav Ristić (Beograd: Službeni list SFRJ, 1978.), 360.

17 Vidi u: Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 427-428; Hrvatini, „Nasljednopravni ugovori“, 130.

njegova suglasnost djeluje po pravu predstavljanja i prema njegovim potomcima,¹⁸ odnosno obveza iz ugovora o ustupu da se ne postavljaju nasljednopravni zahtjevi jedna je od obveza koje potomak nasljeđuje od svojeg pretka – nestjecatelja iz ugovora o ustupu. Također, ugovor o ustupu i raspodjeli imovine ostaje valjan ako je potomak koji se nije suglasio umro prije ostavitelja, a nije ostavio potomke, ili ako se odrekao nasljedstva ili ako je isključen iz nasljedstva ili ako je nedostojan (čl. 106. st. 5. ZN-a). Posljednja dva navedena slučaja su dvojbena, budući da isključenje iz nasljeđivanja (čl. 87. ZN-a) i nedostojnost za nasljeđivanje (čl. 126. ZN-a) ne utječe na pravo njihovih potomaka na nasljeđivanje, pa je nepravilno i neopravdano da je u kontekstu ugovora o ustupu propisana iznimka. U teoriji dio autora zauzima stajalište kako bi se na sve slučajeve iz čl. 106. st. 5. ZN-a trebala primijeniti pretpostavka da potomak koji se nije suglasio nije ostavio svojih potomaka.¹⁹

Nedostatak suglasnosti svih potomaka nema za posljednicu apsolutnu nevaljanost ugovora, već samo onemogućuje da on proizvede nasljednopravne učinke. Bez te suglasnosti ugovor može proizvesti samo obveznopravne učinke, i to redovito one ugovora o darovanju. Ono što je tim ugovorom ustupljeno smatra se darom, odnosno nakon smrti ustupitelja s tim će se postupati kao s darovima učinjenim nasljednicima (čl. 109. ZN-a). Ova *ex lege* konverzija u ugovor o darovanju znači da svi stjecatelji ostaju nositelji ustupljene imovine, ali se mijenja osnova njezina stjecanja, dok nasljednopravni učinci izostaju.

Do *ex lege* konverzije u ugovor o darovanju dolazi i u slučaju da nakon zaključenja ugovora ustupitelj dobije potomka²⁰ ili se pojavi nasljednik koji je bio proglašen nestalim ili umrlim (čl. 109. ZN-a). Jasna je intencija zakonodavca koji je ovakvom odredbom želio zaštititi novorođeno, naknadno priznato ili posvojeno dijete, odnosno dijete koje je bilo proglašeno umrlim. Čini se da bi se, *de lege ferenda*, trebalo razmisliti o izmjeni te odredbe na način da ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života ostane na snazi u odnosu na potomke koji su ga zaključili, dok bi „novi“ potomci zadržali neokrnjeno pravo na nužni dio – kako je predviđeno i za bračnog druga (v. *infra* 3.1.2.). Time bi se u odnosu na „novog“ potomka postigao isti učinak, dok bi potomci koji su ga ranije zaključili bili međusobno i dalje vezani ugovorom, čime bi se u još većoj mjeri osigurala stabilnost ugovorenih prijenosa.

3.1.2. Ustupiteljev (izvan)bračni drug odnosno partner

Bračni drug²¹ može, ali ne mora biti obuhvaćen ugovorom, a nepostojanje

18 Kreč i Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, 342-343; Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 427; Jadranko Crnić i Ana-Marija Končić, *Zakon o nasljeđivanju s komentarom, sudskom praksom, prilogama, primjerima i abecednim kazalom* (Zagreb: Organizator, 2005.), 231.

19 Kreč i Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, 337.

20 U čl. 109. ZN-a doslovno se propisuje „rodi dijete“, ali se s tim izrazom trebaju izjednačiti sve druge situacije u kojima ustupitelj naknadno postane roditelj, dakle posvoji dijete, prizna ga ili mu roditeljstvo bude utvrđeno sudskim putem.

21 S bračnim drugom treba izjednačiti izvanbračnog druga, te partnere iz istospolnih zajednica. O nasljednopravnom položaju tih osoba vidi u: Maja Bukovac Puvača i Sandra Winkler, „Nasljednopravni učinci izvanbračnih zajednica i neformalnih životnih partnerstava“, u: *Dani porodičnog prava: „Aktuelna problematika porodičnog prava teorije i prakse“*: Zbornik

njegove suglasnosti ne utječe negativno na valjanost istog. Vjerujemo da upravo zbog toga ZN izričito ne propisuje mogućnost naknadne suglasnosti bračnog druga, ali smatramo da za takvu suglasnost nema zapreke, pod pretpostavkom da se udovolji paritetu formi.²²

Ugovor će u odnosu na osobu koja je bila u tom statusu u vrijeme zaključenja ugovora i nije na njega dala suglasnost proizvoditi smanjene pravne učinke: ostaje joj neokrnjeno pravo na nužni dio, a pri utvrđivanju vrijednosti ostavine da bi se odredila vrijednost tog dijela ustupljena se imovina smatra darom (čl. 111. st. 2. i 3. ZN-a). Ako je dio imovine ustupljen osobi koja u vrijeme zaključenja ugovora nije imala status bračnog (izvanbračnog) druga ili istospolnog partnera, ugovor je ništetan, ali bi mogao u slučaju ispunjenja pretpostavki za konverziju (čl. 325. ZOO-a) vrijediti kao ugovor o darovanju. Ako takva osoba potreban status stekne naknadno,²³ prije otvaranja nasljedstva, i pod pretpostavkom da je ugovor u cijelosti izvršen, postavlja se pitanje mogućnosti njegove konvalidacije jer je razlog ništetnosti naknadno nestao, a ta zabrana ne bi trebala biti kvalificirana kao zabrana većeg značaja (čl. 326. st. 2. ZOO-a).²⁴

3.2. *Subjekti ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju*

Krug osoba s kojima potencijalni primatelj uzdržavanja može zaključiti jedan od navedenih ugovora o uzdržavanju zapravo je gotovo²⁵ neograničen, a kao pretpostavka njihove valjanosti ne traži se nikakva suglasnost potomaka ili bračnih drugova. Suglasnost (prethodno odobrenje) se traži jedino u iznimnim slučajevima kada skrbnik u ime i za račun šticećenika sklapa ugovor o dosmrtnom ili doživotnom uzdržavanju, pri čemu takvo odobrenje mora dati Hrvatski zavod za socijalni rad.²⁶

Davatelj uzdržavanja u obje inačice ugovora u današnje je vrijeme često potomak primatelja uzdržavanja. U starijoj se pravnoj literaturi zaključenje ovih ugovora između roditelja i djece,²⁷ kao i između bračnih drugova smatrao ništetnim,

radova, deveti međunarodni naučni skup, ur. Alena Huseinbegović (Mostar: Univerzitet Džemal Bijedić u Mostaru, 2021.), 129-154.

- 22 U ovom bi slučaju vrijedilo opće pravilo o formi naknadne suglasnosti iz čl. 250. st. 2. ZOO-a.
- 23 Ovdje se kao dodatno pitanje nameće prema kojem propisu treba prosuđivati postojanje izvanbračne zajednice. Smatramo da je ispravno to činiti primjenom odredbi ZN-a. Tako i: Iva Tuhtan Grgić, „Ugovor o nasljeđivanju“ (doktorska disertacija, Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, 2014.), 307.
- 24 Tako i: Tuhtan Grgić, „Ugovor o nasljeđivanju“, 308.
- 25 U ulozi davatelja uzdržavanja ne mogu se pojaviti osobe kojima je to zabranjeno. Tako navedeno Zakon o socijalnoj skrbi, Narodne novine, br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., pod prijeljnom ništetnosti ugovora, brani pravnim i fizičkim osobama koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi i osobama koje su zaposlene u djelatnosti socijalne skrbi (čl. 170. st. 2.). Prema čl. 248. Obiteljskog zakona, Narodne novine, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23., 156/23. (u daljnjem tekstu: OZ), skrbnik ne može biti osoba s kojom je ili s čijim je bračnim odnosno izvanbračnim drugom šticećenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju.
- 26 Čl. 261. st. 6. OZ-a.
- 27 Nevenka Subotić-Konstantinović, „Ugovor o doživotnom izdržavanju“, u: *Enciklopedija imovinskog prava i udruženog rada, tom treći*, ur. Svetislav Ristić (Beograd: Službeni list

jer se držalo suprotnim kogentnim propisima i obvezi bračnih drugova da se međusobno pomažu i uzdržavaju.²⁸ Međutim, sudska je praksa vrlo rano, i ispravno, zauzela stav²⁹ – koji je postao ustaljena praksa³⁰ – da sama činjenica što se u ulozi davatelja uzdržavanja javljaju osobe koje bi inače imale zakonsku obvezu uzdržavati primatelja uzdržavanja, ne utječe na valjanost tog ugovora.

Iako se na prvi pogled može činiti dvojbenim da osoba koja je i po samom zakonu dužna uzdržavati primatelja uzdržavanja za to prima naknadu, u zakonu nema nikakve ograničavajuće odredbe u odnosu na osobe koje mogu zaključiti ovaj ugovor. Razlog tome je, među ostalim, i u činjenici što zakonska obveza uzdržavanja postoji samo iznimno, ukoliko postoji potreba osigurati egzistencijalnu skrb osobi koja si to sama ne može osigurati. Obveza uzdržavanja roditelja, prema OZ-u, zakonska je obveza punoljetnog djeteta, ali samo ako roditelj nije sposoban za rad i nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine (čl. 292. OZ-a). Obveza uzdržavanja, čak i u navedenim okolnostima, postoji samo u granicama mogućnosti obveznika uzdržavanja i razmjerno potrebama korisnika uzdržavanja (čl. 281. i 282. OZ-a). Ugovorna obveza uzdržavanja bit će u pravilu po obujmu šira od zakonske obveze uzdržavanja. Za pretka koji je ugovaratelj uzdržavanja za koje daje naknadu za uzdržavanje u vidu prijenosa cijele ili dijela svoje imovine ne bi se moglo tvrditi da je „bez sredstava za život“ u smislu propisanom za zakonsko uzdržavanje, jer upravo ugovaranjem prijenosa imovine na davatelja uzdržavanja daje protučinidbu za doživotno uzdržavanje.

Konačno, treba istaknuti i to da se, s obzirom na prirodu obveze uzdržavanja, ugovor o doživotnom uzdržavanju u pravilu zaključuje upravo između osoba čiji se odnos zasniva na povjerenju i međusobnom poštivanju, a takav je odnos najčešći upravo između osoba iz kruga obitelji. Kada se ovi ugovori zaključuju između predaka i potomaka, u pravilu se sklapaju u trenutku kada je potomak već i prije njegova zaključenja skrbio o roditelju ili roditeljima. Bilo bi doista nepravilno zabraniti zaključenje takvih ugovora između predaka i potomaka. Iako se u ulozi davatelja uzdržavanja opravdano često pojavljuju upravo članovi uže ili šire obitelji,

SFRJ, 1978.), 520.

28 Subotić-Konstantinović, „Ugovor o doživotnom izdržavanju“, 520; Boris Vizner, Vladimir Kapor i Slavko Carić, *Ugovori građanskog i privrednog prava* (Rijeka: Riječka tiskara, 1971.), 552.

29 Vrhovni sud Bosne i Hercegovine, Gž-1712/67 Gž-1712/67 od 4. veljače 1969. (*cit. prema*: Vizner, Kapor i Carić, *Ugovori građanskog i privrednog prava*, 541.).

30 „Činjenica da je davatelj uzdržavanja osoba koja bi inače po zakonu bila obvezna uzdržavati primatelja uzdržavanja ne čini sama po sebi ništetnim ugovor o doživotnom uzdržavanju.“ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-715/85 od 8. svibnja 1985., PSP-29/81. „Na odluku o tome s kim će neka osoba sklopiti ugovor o doživotnom uzdržavanju utječu brojni činitelji, a bliskost s osobom - davateljem uzdržavanja je svakako jedan od važnijih. Pritom nema zapreke da neka osoba sklopi ugovor o doživotnom uzdržavanju s osobom koja i inače ima po zakonu obvezu brinuti se o primatelju (npr. s roditeljima, djecom ili suprugom), a nema zapreke niti da se na strani davatelja uzdržavanja u ugovoru pojavi osoba koja spada u krug zakonskih nasljednika primatelja uzdržavanja.“ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2539/2017-2 od 24. ožujka 2021. Vidi i: Županijski sud u Puli, Gž-1533/2010-2 od 15. listopada 2012.

ti se ugovori u praksi nerijetko i zlorabe,³¹ posebice radi zaobilaženja pravila o nasljeđivanju.

Na strani davatelja uzdržavanja obvezu davanja uzdržavanja može preuzeti i više osoba (pa tako i više potomaka). Ugovorom je moguće precizno odrediti način na koji je pojedini davatelj uzdržavanja dužan ispunjavati svoj dio obveze, ali ukoliko takva odredba izostane, oni za ispunjenje ugovorene obveze odgovaraju solidarno.

4. POSEBNE PRETPOSTAVKE VALJANOSTI U POGLEDU SADRŽAJA UGOVORA

4.1. Imovina koja može biti obuhvaćena ugovorom

Posebna pretpostavka valjanosti ugovora o ustupu i raspodjeli imovine odnosi se na imovinu koja može biti predmet tog ugovora. Njime se može ustupiti i rasporediti isključivo postojeća imovina (uključujući i dugove), dok je odredba kojom bi se kao predmet ustupanja odredile stvari i prava koja će se u budućnosti zateći u imovini ustupitelja ništetna (čl. 107. ZN-a). Neki su autori mišljenja da bi se u tome slučaju radilo o nedopuštenom ugovoru o nasljeđivanju.³² Valja ipak napomenuti da potomak stjecatelj na temelju ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života ne postaje raspolagateljevim nasljednikom (jer prema čl. 108. st. 2. ZN-a ono što je ustupljeno ne ulazi u ostavinu), pa se ne bi radilo o nedopuštenom ugovoru o nasljeđivanju,³³ nego o raspoložbi *inter vivos* koja je po posebnoj odredbi ZN-a ništetna. Opća pravila obveznog prava načelno ne zabranjuju raspolaganje budućom imovinom, iako je, primjerice, kod ugovora o darovanju u tom smislu propisano ograničenje, odnosno propisano je kako se darovati mogu sadašnje i buduće stvari, prenosiva imovinska prava te sadašnja i najviše polovina buduće imovine (čl. 480. st. 1. ZOO-a).

Zakonom je određeno da je ništetna i odredba ugovora kojom bi bilo predviđeno kako će se raspodijeliti stvari ili prava koja se budu zatekla u ustupiteljevoj ostavini (čl. 107. st. 2. ZN-a), u kojem bi se slučaju radilo doista o zabranjenom ugovoru – ovisno o formulaciji odredbe – bilo o ugovoru o nasljeđivanju, bilo o ugovoru o legatu. U slučaju kada bi ugovorom o ustupu i raspodjeli imovine za života bio određen i način raspodjele ustupiteljeve ostavine ili bi sadržavao odredbu o raspodjeli buduće imovine ili imovine koja nije izričito obuhvaćena predmetom

31 U ovom se radu zadržavamo na usporedbi ugovora o uzdržavanju s ugovorom o ustupu i raspodjeli imovine, kada se kao potencijalni davatelji uzdržavanja javljaju potomci primatelja uzdržavanja (osobe koje bi mogle biti stranke ugovora o ustupu). No činjenica je da se ti ugovori često zloupotrebljavaju i od strane trećih osoba. Starije osobe nerijetko postaju mete tzv. profesionalnih davatelja uzdržavanja, a s ciljem stjecanja imovine starih i nemoćnih osoba kojima je nužno nečije uzdržavanje, skrb i pomoć. Na taj problem kontinuirano upozorava niz umirovljeničkih udruga i pravobraniteljica za ljudska prava.

32 Kreč i Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, 388; Nikola Gavella, *Nasljedno pravo* (Zagreb: Informator, 1990.), 361; Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 426; Petar Klarić i Martin Vedriš, *Građansko pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2025.), 764.

33 Ništav je ugovor kojim netko svojem suugovorniku ili trećoj osobi ostavlja svoju ostavinu ili njezin dio (čl. 102. ZN-a).

ugovora, ugovor će u pravilu ostati valjan, dok će samo takva pojedinačna odredba biti ništetna. Sva imovina koju ustupitelj nije ustupio ugovorom ili koju stekne nakon njegova sklapanja, čini njegovu ostavinu.

Suprotno navedenom izričitom isključenju buduće imovine kao predmeta raspolaganja, odgovarajuća odredba za ugovore o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju nije propisana. U teoriji je bilo različitih shvaćanja u odnosu na mogućnost raspolaganja budućom imovinom. Jedna je skupina autora smatrala da buduća imovina ne bi mogla biti predmet ugovora o doživotnom uzdržavanju, već da predmet protučinidbe mogu biti isključivo stvari i prava koja ugovaratelj uzdržavanja ima u trenutku zaključenja ugovora.³⁴ Druga skupina autora, kojoj se još u vrijeme kada je ugovor o doživotnom uzdržavanju bio uređen ZN-om priklonila i sudska praksa,³⁵ bila je stajališta da buduća imovina može biti predmetom tih ugovora.³⁶ Takva zabrana ne postoji ni u trenutačno važećem uređenju (odnosno u čl. 579. i 586. ZOO-a). Budući da se takvim širokim tumačenjem može ugroziti položaj primatelja uzdržavanja (posebice kod neispunjavanja ugovora od strane davatelja), a i nasljednika te vjerovnika čini se ipak opravdanim sadržajno ugovor ograničiti na sadašnju imovinu.³⁷ Zapravo se obuhvaćanje buduće imovine uglavnom raspravlja u pogledu ugovora o doživotnom uzdržavanju (gdje je vremenski period od zaključenja ugovora i prijenosa imovine po prirodi stvari duži, jer traje sve do smrti primatelja uzdržavanja). Ipak, treba upozoriti da i kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju od njihova zaključenja do prijenosa imovine može proći određeno vrijeme, odnosno nije isključena mogućnost da primatelj uzdržavanja u međuvremenu stekne određenu imovinu.

34 Gavella, *Nasljedno pravo*, 372; Subotić-Konstantinović, „Ugovor o doživotnom izdržavanju“, 523; Petar Simonetti, „Otudjenje vlasništva na nekretnini temeljem pravnog posla i učinci pravnog posla o otudjenju tuđe nekretnine“, *Pravo i porezi*, br. 9 (2005): 24; Zinka Bulka, „Ugovori kao pravna osnova za stjecanje prava vlasništva na nekretninama“, *Pravo i porezi*, br. 6 (2009): 34; Klarić i Vedriš, *Građansko pravo*, 514.

35 Pregled odluka u tom smislu vidi u: Jadranko Crnić, „Ugovor o doživotnom uzdržavanju i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju“, u: *Novi zakon o obveznim odnosima: zbornik radova*, ur. Jakša Barbić i dr. (Zagreb: Organizator, 2005.), 135-137.

36 Kreč i Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, 368; Vizner, Kapor i Carić, *Ugovori građanskog i privrednog prava*, 543-544; Jadranko Crnić i Ana-Marija Končić, *Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju: komentar članaka 579.–589. Zakona o obveznim odnosima* (Zagreb: Novi informator, 2008.), 5; Crnić i Končić, *Zakon o nasljeđivanju s komentarom*, 520; Olga Jelčić, „Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju“, u: *Novo nasljednopravno uređenje*, ur. Mihajlo Dika (Zagreb: Narodne novine, 2003.), 103-104; Hrvoje Kačer, „Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju“, u: *Novi Zakon o obveznim odnosima – najznačajnije izmjene – novi instituti*, ur. Mladen Mlinarević i Ante Šumelj (Zagreb: Inženjerski biro, 2005.), 173.

37 O problemima u praksi koje za sobom povlači ugovaranje buduće imovine kao predmeta protučinidbe kada ona obuhvaća nekretnine vidi u: Zinka Bulka, „Upisi u zemljišnu knjigu na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 44, br. 1 (2023): 258-230.

4.2. Naplatnost ugovora

4.2.1. Ugovor o ustupu i raspodjeli imovine

Iako je ovaj ugovor u pravilu besplatan, njime je moguće za sebe, bračnog druga ili neku treću osobu ugovoriti i osnivanje neke osobne služnosti ili stvarnog tereta na svim ili samo nekim od predmeta koji se ustupaju ili ugovoriti doživotnu rentu u naravi ili novcu, doživotno uzdržavanje ili kakvu drugu naknadu (čl. 110. st. 1. ZN-a). To dovodi do pitanja radi li se uvijek o besplatnom ugovoru, kako to smatra dio pravne teorije.³⁸ Pojedini autori tako ugovorenu protučinidbu smatraju nametom,³⁹ dok druga skupina autora smatra da ugovaranje osnivanja ili pridržaj prava ili obveze druge ugovorne strane čini taj ugovor mješovitim ili čak naplatnim pravnim poslom.⁴⁰ Neki su autori pritom zauzeli stajalište da zadržavanje, odnosno ugovaranje pojedinih prava prigodom ustupa i raspodjele imovine dovodi do toga da ugovor o ustupu i raspodjeli imovine postaje sastavljeni ugovor, koji se sastoji od dvaju ili više jednostavnih ugovora sastavljenih u jedinstvenoj ispravi.⁴¹ Posljedica takvog shvaćanja jest potreba prosuđivanja valjanosti nastalog pravnog odnosa prema pravilima koja uređuju svaki od tih ugovora.⁴²

Čini se ispravnim zaključiti da se naplatnost ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života treba prosuđivati od slučaja do slučaja, uzimajući pritom kao oborivu pretpostavku da se radi o besplatnom pravnom poslu. Treba razlikovati situaciju u kojoj ustupitelj ugovorom zadržava neko pravo, primjerice osnivanjem osobnih služnosti ili stvarnog tereta (što bi trebalo prosuđivati kao besplatni pravni posao s pridržajem prava) od ugovora o ustupu kod kojih je ugovorena protučinidba. Ako se, pak, ugovorom o ustupu i raspodjeli imovine za života ugovori doživotna renta ili doživotno uzdržavanje, time se potomcima stvara obveza kao naknada za

38 Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 426; Josipović, „Family and Succession Law“, 276., rb. 490. Takav je stav iznijet i u mišljenju Okružnog suda Slavonska Požega. Vidi i: *Problemi iz Zakona o nasljeđivanju razmotreni na Okružnim konferencijama u 1956. godini* (Zagreb: Državni sekretarijat za pravosudnu upravu NR Hrvatske, 1957.), 45.

39 Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 426; Nevenka Subotić-Konstantinović, „Ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života“, u: *Enciklopedija imovinskog prava i prava udruženog rada, tom treći*, ur. Svetislav Ristić (Beograd: Službeni list SFRJ, 1978.), 585.

40 Kreč i Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, 343-344; Vizner, *Građansko pravo*, 88-89; Branko Hrvatinić, „Nasljednopravni ugovori“, u: *Novo nasljednopravno uređenje*, ur. Mihajlo Dika (Zagreb: Narodne novine, 2003.), 141-144; Klarić i Vedriš, *Građansko pravo*, 763; Crnić i Končić, *Zakon o nasljeđivanju s komentarom*, 235-236; Perkušić i Ivančić-Kačer, „(Ne)dopušteni nasljednopravni ugovori“, 161. Sudske prakse u pogledu ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života u Hrvatskoj gotovo da i nema. Tek je u jednoj presudi izraženo stajalište da je „u pitanju mješovita pogodba koja sadrži značajke dva ugovora, i to ugovora o doživotnom uzdržavanju, ali i elemente nasljednopravnog ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života“. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev1254/1993-2 od 18. siječnja 1996.

41 Kreč i Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, 347-348.

42 Dakle, pored odredaba ZN-a, potrebno je nastali odnos prosuđivati i prema odredbama ZV-a o osobnim služnostima ili stvarnim teretima, prema odredbama ZOO-a o doživotnom uzdržavanju, odnosno pravnih pravila Općeg građanskog zakonika (u daljnjem tekstu: OGZ-a) o doživotnoj renti (para. 1284.-1286. OGZ-a).

primljeno. Takav uglavak, slično kao i kod ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, ima karakter protučinidbe koja ugovoru daje elemente aleatornosti, ali i obilježja naplatnog pravnog posla.⁴³

Odgovor na pitanje radi li se o besplatnom, mješovitom ili naplatnom pravnom poslu dobiva svoj praktičan značaj u tri situacije: kada neki od potomaka nije dao suglasnost na ugovor, pri pobijanju ustupa od strane ustupiteljevih vjerovnika⁴⁴ te kod opoziva ugovora.⁴⁵

Kada iz sadržaja ugovornih odredbi nesporno proizlazi da za tuženika, potomka u čiju je korist ugovor sačinjen, nije nastala nikakva obveza u smislu odredbe čl. 114. st. 2. i 3. ZN-a, odnosno kada nije ugovoreno davanje uzdržavanja, isplata dugova niti neka druga obveza koju bi tuženik bio dužan izvršavati, ustupanje imovine učinjeno je besplatno.⁴⁶ Kao besplatan ugovor, ugovor o ustupu i raspodjeli imovine može se opozvati prema pravilima o opozivu darovanja (čl. 493. i 494. ZOO-a). To bi bile situacije u kojima je ustupitelj nakon ispunjenja ugovora toliko osiromašio da više nema sredstava za svoje nužno uzdržavanje, a nema ni osobu koja bi ga po zakonu bila dužna uzdržavati⁴⁷ ili kada je stjecatelj pokazao grubu nezahvalnost.⁴⁸ Na tužitelju (ustupitelju) jest teret dokaza navedenih pretpostavki.

U sudskoj je praksi odredba čl. 493. ZOO-a ocijenjena kao jasna i nedvosmislena, koja ne ostavlja prostor za različita tumačenja, pri čemu je zauzeto stajalište da prekid komunikacije između tužitelja i tuženika ne predstavlja razlog za opoziv sporazuma o ustupanju i raspodjeli imovine za života u smislu čl. 494. ZOO-a.⁴⁹ Isto tako, narušeni i „zahlađeni“ odnosi između majke i sina nastali zbog ponašanja tuženika⁵⁰, koje je tužiteljica ocijenila kao izrazito teško nepoštivanje svih životnih i moralnih vrijednosti, što se negativno odrazilo na njezinu emotivnu i psihološku sferu, ne predstavljaju takav stupanj grube nezahvalnosti koji bi bio pretpostavka za opoziv.⁵¹

43 Tuhtan Grgić, „Ugovor o nasljeđivanju“, 314.

44 Čl. 112. st. 2. ZN-a koji glasi: „Ustupiteljevi vjerovnici mogu pobijati ustup i raspodjelu pod pretpostavkama predviđenim za pobijanje dužnikovih besplatnih pravnih radnji poduzetih na štetu vjerovnika.“

45 Detaljnije o tome vidi u: Tuhtan Grgić, „Ugovor o nasljeđivanju“, 314-315.

46 Županijski sud u Rijeci, Gž-2006/2017-2 od 20. rujna 2018.

47 Čl. 493. st. 1. ZOO-a koji glasi: „Darovatelj koji nakon ispunjenja ugovora o darovanju toliko osiromaši da više nema sredstava za svoje nužno uzdržavanje, a nema ni osobe koja ga je po zakonu dužna uzdržavati, može opozvati darovanje i od obdarenika zahtijevati povrat dara.“

48 Čl. 494. st. 2. ZOO-a koji glasi: „Gruba nezahvalnost podrazumijeva da je obdarenik učinio prema darovatelju ili nekom od članova njegove uže obitelji djelo kažnjivo po kaznenim propisima ili se teže ogriješio o zakonom utvrđene dužnosti prema darovatelju ili članu njegove uže obitelji.“

49 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2143/2013-2 od 22. ožujka 2017.

50 Tuženik je u ostavinskom postupku iza pokojnog oca postavio zahtjev za nužnim dijelom u pogledu nekretnina koje su bile darovane njegovoj sestri (koja je dala suglasnost na ugovor o ustupanju kojim su njemu ustupljene druge nekretnine).

51 Županijski sud u Rijeci, Gž-2006/2017-2 od 20. rujna 2018.

4.2.2. Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju kao naplatni ugovori

Ovi se ugovori međusobno razlikuju prema trenutku prijenosa imovine, pri čemu se pokazalo da većina primatelja pri njihovu zaključivanju te razlike nije svjesna. Zbog toga je izmjenama ZOO-a iz 2023. godine u same nazive i definicije ugovora o doživotnom (čl. 579. st. 1. ZOO-a) i dosmrtnom uzdržavanju (čl. 586. st. 1. ZOO-a) dodan dio s oznakom tog trenutka prijenosa imovine.⁵²

Upravo je naplatnost ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju temeljni razlog nemogućnosti njegova pobijanja zbog povrede nužnog dijela. Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju u pravnoj se teoriji ističu kao klasični primjeri aleatornih ugovora,⁵³ odnosno ugovora kod kojih u trenutku njihova zaključenja obveze ugovornih strana nisu u potpunosti određene ili odredive.⁵⁴ Zbog takve njihove karakteristike, oni se ne mogu pobijati zbog prekomjernog oštećenja, odnosno očitog nerazmjera uzajamnih činidaba.⁵⁵

Sama činjenica da je u konačnici postojao veliki nerazmjera u vrijednosti uzajamnih činidbi ne utječe sama po sebi na valjanost tih ugovora. Međutim, kada se starija sudska praksa našla pred pitanjem potvrde njihove kvalifikacije kao aleatornih pravnih poslova u slučajevima drastičnih nerazmjera tih činidbi, zauzeto je stajalište da taj ugovor može imati mješoviti karakter, odnosno da može biti djelomično naplatan, a djelomično besplatan pravni posao.⁵⁶ Posljedično, onim dijelom u kojem bi se konkretan ugovor mogao smatrati darovanjem, moguće je povrijediti nužni nasljedni dio. „Iz definicije ugovora o doživotnom uzdržavanju slijedi da je ugovor o doživotnom uzdržavanju naplatni pravni posao, pa se na njega primjenjuju odredbe ZOO-a o naplatnim pravnim poslovima, uz ograničenja koja proistječu iz biti samog ugovora. To je djelomično i ugovor s aleatornim karakterom, pa u odnosu na dio koji se može smatrati ugovorom na sreću ne vrijede pravila jednakosti uzajamnih davanja. Pravilno je shvaćanje nižestupanjskih sudova da priroda ugovornog odnosa po ovom ugovoru podrazumijeva aleatornost kao bitno obilježje ovog ugovora.“⁵⁷

U sudskoj je praksi istaknuto i sljedeće: „Smatra se da se radi o poklonu, jer je u pitanju predak i njegova djeca i ostali potomci između kojih postoji ne samo moralna obveza uzajamnog pružanja pomoći, već u određenim slučajevima i zakonska obveza izdržavanja. (...) Međutim, u praksi ima slučajeva da se zaključuju ugovori

52 Čl. 2. st. 2. i čl. 8. st. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 155/23. (u daljnjem tekstu: ZID ZOO-a).

53 Sam naziv potječe od lat. riječi *alea* i upućuje da stranke svjesno pristaju na određeni stupanj neizvjesnosti, odnosno kockanja (uz ugovore o uzdržavanju tu spadaju i ugovori o igrama na sreću, oklade, ugovori o osiguranju i sl.).

54 Vidi i: Zvonimir Slakoper, Vilim Gorenc i Maja Bukovac Puvača, *Obvezno pravo: opći dio, sklapanje, promjene i prestanak ugovora* (Zagreb: Novi informator, 2009.), 234; Klarić i Vedriš, *Građansko pravo*, 111; Kačer, „Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju“, 170; Crnić, „Ugovor o doživotnom uzdržavanju“, 137.

55 Čl. 375. st. 5. ZOO-a koji glasi: „Zbog ovoga nerazmjera ne može se zahtijevati poništaj trgovačkog ugovora, ugovora na sreću, javne prodaje, a ni onda kad je za stvar dana viša cijena iz osobite naklonosti.“

56 Vidi odluke u: Crnić, „Ugovor o doživotnom uzdržavanju“, 138-139.

57 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1269/2015-2 od 3. prosinca 2019.

o dosmrtnom uzdržavanju između pretka i potomka kada za to stvarno ima potrebe (...) iz tih razloga treba u svakom konkretnom slučaju s posebnom brižljivošću utvrđivati sve okolnosti konkretnog slučaja, cijeniti da li se stvarno radi o ugovoru o dosmrtnom uzdržavanju ili se u suštini radi o poklonu.⁵⁸

4.2.2.1. Ništetnost zbog nedopuštene pobude

Pobuda za zaključenje ugovora u smislu čl. 273. st. 1. ZOO-a u pravilu ne utječe na valjanost ugovora. Međutim, ako je nedopuštena pobuda bitno utjecala na odluku jednog ugovaratelja da sklopi ugovor i ako je drugi ugovaratelj za nju znao ili morao znati, ugovor će biti bez učinka (čl. 273. st. 2. ZOO-a).⁵⁹ Kod ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, kada se oni zaključuju samo s nekim zakonskim nasljednicima, u praksi se kao sporno pitanje često javlja dopuštenost pobude. Nedopuštenom se smatra pobuda kojom se želi spriječiti da imovina obuhvaćena takvim raspolaganjem uđe u ostavinu i time postane predmet nasljeđivanja ostalih nasljednika. Međutim, sama „(...) činjenica da su zbog sklapanja ugovora o doživotnom uzdržavanju nužni nasljednici onemogućeni u ostvarivanju eventualnog prava na nužni dio ne čini taj ugovor pravno nevaljanim.“⁶⁰

Pitanje pobude posebno je naglašeno u situacijama u kojima u trenutku zaključenja ugovora uzdržavanje (još) nije bilo potrebno, odnosno nije bilo stvarne potrebe da se ono ugovori niti volje da se ono izvršava. Tada, naime i naplatnost takvih ugovora postaje sporna, a upravo je ona razlog nemogućnosti njihova pobijanja zbog povrede nužnog dijela.

Ustaljena je sudska praksa, potvrđena i od Vrhovnog suda Republike Hrvatske, prema kojoj je ništetan ugovor o doživotnom uzdržavanju zbog nedopuštene pobude u slučaju kada je pobuda za njegovo zaključenje između pokojnog primatelja i davatelja bila upravo da davatelju pripadne imovina primatelja uzdržavanja, a ne uzdržavanje pokojnog od strane davatelja uzdržavanja.⁶¹

Pobuda za zaključenje ugovora u takvim se slučajevima utvrđuje, među ostalim, i na temelju iskaza samih tuženih davatelja uzdržavanja. Iz iskaza samih stranaka često je očito da one, kao i pokojni primatelji uzdržavanja, nisu vidjeli ništa loše u tome da taj ugovor koriste za uređenje svojih imovinskopravnih odnosa, ne znajući pritom za nedopuštenost te pobude. Tako su u parnici radi utvrđenja ništetnosti ugovora o doživotnom i ugovora o dosmrtnom uzdržavanju zbog nedopuštene pobude (ugovore je istoga dana primateljica uzdržavanja zaključila sa svoje dvoje djece) oba tuženika iskazivala da je želja njihove majke bila „zaštita njezine imovine od tužitelja (jednog od njezinih zakonskih nasljednika), pri čemu su tuženici za tu pobudu evidentno znali, što znači da su sporni ugovori o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju sklopljeni s osnovnom namjerom rješavanja imovinskopravnih odnosa tuženika kao jednih od zakonskih nasljednika KR u odnosu na ostale njezine zakonske nasljednike, odnosno

58 Vrhovni sud Jugoslavije, Rev-1782/65, *cit.* prema: Vizner, Kapor i Carić, *Ugovori građanskog i privrednog prava*, 392.

59 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-68/92 od 29. siječnja 1992., Izbor 93/83.

60 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2772/87 od 28. prosinca 1989., PSP 41/71.

61 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev x 121/2011-2 od 5. rujna 2012.

da je pobuda za sklapanje tih ugovora bila onemogućavanje ostalih zakonskih nasljednika na nasljeđivanje pok. KR, a ne dosmrtno i doživotno uzdržavanje sada pok. KR (...).⁶² U navedenom je slučaju drugostupanjskom presudom potvrđena presuda prvog stupnja kojom su oba ugovora utvrđena ništetnim i bez pravnih učinaka jer se „radi o nedopuštenoj pobudi za koju su znale sve ugovorne stranke spornih Ugovora o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju, a što iste čine ugovorima protivnim moralu i time ništetnim u smislu odredbe čl. 322. ZOO-a.“⁶³

Ovdje treba istaknuti da ugovaratelji takvih ugovora o uzdržavanju ponekad, kao u prethodno citiranom slučaju, dobivaju i pravne savjete u tom smjeru te se u njih pouzdaju. Upravo zato bi, smatramo, ovlaštene osobe morale posvetiti posebnu pažnju upozoravanju stranaka pri izradi ili ovjeri tih ugovora na činjenicu da zaključivanje ugovora s pobudom da se druge zakonske nasljednike onemogućiti u nasljeđivanju može dovesti do ništetnosti takvog ugovora.⁶⁴

4.2.2.2. Ništetnost zbog simulacije

Simulacija (prividnost) kao svjesni nesklad⁶⁵ volje i očitovanja stranaka pravnog posla, također izaziva njegovu ništetnost.⁶⁶ Zato se ugovorima o uzdržavanju koji se ne zaključuju s ciljem da se primateljima osigura uzdržavanje, već da se njihova imovina prenese na davatelje uzdržavanja, zapravo simulira naplatnost takvih ugovora. Oni su simulirani, a iza njih se krije prava volja stranaka usmjerena na besplatno raspolaganje njima obuhvaćenom imovinom. Takvi disimulirani poslovi, ukoliko je udovoljeno pretpostavkama njihove valjanosti mogu proizvoditi pravne učinke (čl. 285. st. 2. ZOO-a).

U jednom je predmetu, povodom tužbe radi utvrđenja ništetnosti ugovora o doživotnom uzdržavanju, sud utvrdio da se zapravo radi o ugovoru o ustupu i raspodjeli imovine za života.⁶⁷ Stranke su iskazale, a sud poklonio vjeru činjenicama da je „otac u trenutku sklapanja Ugovora o uzdržavanju bio u potpunosti zdrav te mu nije bila potrebna ničija tuđa pomoć (...) sklapanjem tog Ugovora želio riješiti svoje imovinskopravne odnose“, odnosno „da su s ocem sklopili Ugovor radi rješavanja imovine koju je imao u R., a sve u cilju izbjegavanja eventualnih budućih sporova

62 Općinski sud u Rijeci, P-3578/2019-77 od 7. lipnja 2023. i Županijski sud u Varaždinu, Gž-1262/2023-2 od 16. siječnja 2025.

63 Vidi t. 11., 11.1. i 11.2. obrazloženja presude Županijskog suda u Varaždinu, Gž-1262/2023-2 od 16. siječnja 2025. Tuženici u svojim iskazima navode i razloge takve odluke njihove majke (nesređene obiteljske dugove), ali što je posebno zanimljivo i činjenicu da im je upravo javni bilježnik predložio sklapanje ovih ugovora, objasnivši da se oporukom neće moći zaštititi odnosno spriječiti daljnje pravne probleme (t. 11.1.).

64 Vidi *infra* 5.2.2.

65 Nesvjesni nesklad volje i očitovanja izaziva pobojnost pravnog posla (čl. 330. ZOO-a).

66 Čl. 285. st. 1. ZOO-a koji glasi: „Prividan ugovor nema učinka među ugovornim stranama.“ O simulaciji vidi i: Slakoper, Gorenc i Bukovac Puvača, *Obvezno pravo*, 320-321. O različitim oblicima nevaljalosti pravnih poslova kod svjesnog i nesvjesnog nesklada volje i očitovanja vidi npr.: Županijski sud u Varaždinu, Gž-851/08-2 od 3. lipnja 2008.

67 Općinski sud u Šibeniku, P-1638/2022-8 od 4. studenoga 2022.

oko imovine u R.⁶⁸

Međutim, ovdje moramo istaknuti kako zaključak da ugovor o doživotnom uzdržavanju (u kojem uzdržavanje nije bilo osnovni povod njegova zaključenja) s potomcima zapravo predstavlja ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života može biti sporan iz barem dva razloga.

Prvi se odnosi na nedostatak suglasnosti potomaka kao bitne pretpostavke valjanosti ugovora o ustupu i raspodjeli imovine. Čak i kada se (kao u citiranom primjeru) radi o potomcima koji su i u vrijeme zaključenja ugovora i u vrijeme smrti ostavitelja imali (zadržali) sva svojstva koja bi ih činila podobnim i jedinim stjecateljima, nismo sigurni da bi se ta suglasnost mogla smatrati prešutno danom samom činjenicom da su ugovor o doživotnom uzdržavanju zaključili u svojstvu davatelja uzdržavanja.

Drugi se odnosi na činjenicu da se radi o ugovorima u kojima je trenutak prelaska imovine bitno različit. Odluka da se zapravo radilo o ugovoru o ustupu, a ne o doživotnom uzdržavanju znači da je do prijenosa imovine došlo još za života ustupitelja, iako takav prijenos ni on ni stjecatelji nisu ugovorili. Dapače, da su željeli da taj prijelaz nastupi već tada, mogli su zaključiti ugovor o dosmrtnom uzdržavanju. Ako je simulacija utvrđena na temelju činjenice da u trenutku zaključenja ugovora nije postojala potreba za uzdržavanjem,⁶⁹ onda bi se prije moglo raditi o ugovoru o darovanju *mortis causa*,⁷⁰ a ne o ugovoru o ustupu i raspodjeli imovine za života. U slučaju nevaljanosti ugovora o ustupu zakonska konverzija je upravo u ugovor o darovanju. Stoga smatramo da se i u situacijama nevaljanosti ugovora o doživotnom uzdržavanju zbog simulacije (ako i kada bude u postupku utvrđena) kada je isti zaključen s potomcima prvenstveno treba razmotriti mogućnost da ugovor ostane na snazi kao ugovor o darovanju.⁷¹ Time bi se barem donekle uvažila volja primatelja uzdržavanja (da za života ostane vlasnik imovine) u situacijama kada isti zaključuje ugovor s nekim od potomaka, a uzdržavanje nije bilo osnovni motiv zaključenja istog.

68 Općinski sud u Šibeniku, P-1638/2022-8 od 4. studenoga 2022., t. 26. i 27.

69 Što samo po sebi smatramo upitnim, jer ukoliko ista i nije postojala u vrijeme zaključenja, to ne znači da se tijekom vremena ne bi pojavila i da davatelji uzdržavanja ne bi ispunjavali svoje ugovorne obveze.

70 Ugovor o darovanju koji se ispunjava tek poslije smrti darovatelja, mora biti sastavljen u obliku javnobilježničkog akta ili ovjerovljene (solemnizirane) isprave (čl. 491. ZOO-a).

71 „Činjenica da je ugovor o doživotnom uzdržavanju svojim sadržajem zapravo ugovor o darovanju ne čini taj ugovor ništetnim, već vrijedi kao ugovor o darovanju.“ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-151/89 od 22. ožujka 1989., PSP 46/71.

5. POSEBNE PRETPOSTAVKE VALJANOSTI U POGLEDU FORME UGOVORA

5.1. Forma ugovora o ustupu i raspodjeli imovine

Pretpostavka valjanosti ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života jest njegovo zaključenje u zakonom propisanoj formi (*forma ad solemnitatem*).⁷² Riječ je o ugovoru koji mora biti u pisanom obliku te ovjeren od suca nadležnog suda ili potvrđen odnosno solemniziran po javnom bilježniku ili o ugovoru koji je sastavljen u obliku javnobilježničkog akta (čl. 106. st. 2. ZN-a).⁷³ Sudac, odnosno javni bilježnik pri ovjeravanju ili sastavljanju ugovora dužan je upozoriti stranke na posljedice ugovora (čl. 106. st. 3. ZN-a). U ulozi ovlaštenih osoba mogu biti isključivo suci, odnosno javni bilježnici, a ne savjetnici ili vježbenici na sudovima ili u javnobilježničkim uredima.⁷⁴

Obveza ovlaštene osobe (javnog bilježnika ili suca) da prilikom ovjere ili sastavljanja ugovora isti pročita strankama i upozori ih na pravne posljedice u literaturi je različito tumačena. Prema nekima propust ovlaštene osobe da strankama pročita ugovor i upozori ih na značenje njegova sadržaja te pravne učinke koje će proizvesti nije dovela do nevaljanosti ugovora.⁷⁵ Suprotno navedenom, drugi autori ispunjenje te obveze smatraju pretpostavkom valjanosti ugovora, čemu se priklonila i sudska praksa. Iz samog naziva čl. 106. ZN-a *Pretpostavke valjanosti ustupa i raspodjele*, kojim je ta obveza službene osobe uređena, kao i činjenice da se stroga forma propisuje radi zaštite prava zakonskih nasljednika i sprječavanja zloraba ovog ugovora koji ima značajne nasljednopravne učinke, proizlazi da propust službene osobe u tom smislu dovodi do nevaljanosti ugovora.⁷⁶

Postupanje javnog bilježnika pri sastavljanju javnobilježničkog akta i pri potvrdi (solemnizaciji) ugovora propisano je Zakonom o javnom bilježništvu.⁷⁷ U svrhu zaštite stranaka, javni bilježnik pri sastavljanju javnobilježničkog akta ima ovlast propitivanja prave i ozbiljne volje stranaka, objašnjavanja strankama smisao i posljedice pravnog posla, te obvezu uvjeriti se odgovara li njegov sadržaj

72 „Zbog sporne tvrdnje nasljednika kako je imao dogovor s ostaviteljem da će mu pripasti određena nekretnina, a taj dogovor nije bio postignut u zakonom propisanoj formi, sud neće prekidati ostavinski postupak radi upućivanja nasljednika u parnicu. Naime, u ovakvoj procesnoj situaciji će se donijeti rješenje o nasljeđivanju temeljem činjenica utvrđenih na osnovu javnih isprava, dok će nasljedniku preostati pravo da u posebnoj parnici dokazuje svoju spornu tvrdnju.“ Županijski sud u Zagrebu, Gž-3728/2021-2 od 3. prosinca 2021.

73 “(...) nadalje ugovor o ustupu i raspodjeli imovine valjan je samo ako je sastavljen u pisanom obliku i ovjeren od suca nadležnog suda, ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta, ili potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku (čl. 106. st. 1. i 2. ZN-a).“ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-977/2011-2 od 17. lipnja 2014.

74 Vidi: Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-209/12-3 od 18. travnja 2021.

75 Kreč i Pavić, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, 335.

76 Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-853/1998 od 6. veljače 2002. (*cit. prema: Crnić i Končić, Zakon o nasljeđivanju s komentarom*, 247.).

77 Zakon o javnom bilježništvu, Narodne novine, br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07., 75/09., 120/16., 57/22. (u daljnjem tekstu: ZJB).

njihovoj pravoj volji.⁷⁸ Također je dužan spriječiti da u akt budu unesene nejasne, nerazgovjetne ili dvosmislene izjave koje bi se mogle pobijati, ne bi imale učinak ili bi im svrha bila oštetiti neke od stranaka.⁷⁹ Kod solemnizacije ugovora javni bilježnik samo provjerava i potvrđuje formu i sadržaj privatne isprave koju mu stranke podnose, pri čemu takva isprava time dobiva snagu javnobilježničkog akta.⁸⁰

Iako ugovor sadržajno može imati značaj ugovora o ustupu i raspodjeli imovine, nedostatak propisane forme čini ga ništetnim, a svaka je ugovorna strana dužna vratiti drugoj sve što je primila na temelju takvog ugovora.⁸¹

Preci često svoje nekretnine i danas usmeno raspoređuju među svojim potomcima i prepuštaju im njihovo korištenje, najčešće računajući na to da će i po njihovoj smrti takve podjele opstati (jer će potomci poštovati njihovu želju). Zbog nedostatka forme, one ne udovoljavaju valjanosti ugovora o ustupu i raspodjeli imovine, ali bi se, ako su izvršene u vrijeme primjene para. 943. OGZ-a, mogli smatrati valjanim usmenim darovanjem uz izvršenu predaju stvari. Međutim, i u takvoj je situaciji potrebno da potomci dokažu koje su im nekretnine ili njihovi dijelovi predani u posjed kako bi se takav ustup mogao smatrati darovanjem.⁸²

5.2. Forma ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju

Izmjenama odredbi ZOO-a iz 2023. godine za ugovore o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju zadržana je već ranije propisana forma, predviđen je njihov opis u Registar ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju te je detaljnije propisano ponašanje službenih osoba u pogledu pouke strankama. Za ugovore se, pod prijetnjom ništetnosti, traži da budu sastavljeni u pisanom obliku te ovjereni od suca nadležnog suda ili potvrđeni (solemnizirani) po javnom bilježniku ili sastavljeni u obliku javnobilježničkog akta (čl. 580. st. 3. ZOO-a). I za te ugovore vrijedi da se u ulozi ovlaštenih osoba mogu javiti isključivo suci ili javni bilježnici, uz primjenu ranije navedenih općih pravila njihova postupanja pri njihovoj izradi ili ovjeri.

5.2.1. Registar ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju

Izmjenama ZOO-a uvedena je i jedna nova, negativna pretpostavka valjanosti ugovora o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju. Naime, broj ugovora o uzdržavanju koje jedan davatelj može istovremeno imati ograničen je na tri,⁸³ dok je svaki sljedeći ugovor o uzdržavanju ništetan (čl. 580. st. 2. ZOO-a). Obveza je ovlaštene osobe da prije nego pristupi ovjeri ili sastavljanju ugovora u Registru ugovora o doživotnom i

78 Vidi: čl. 57. ZJB-a.

79 Vidi: čl. 58. ZJB-a.

80 Vidi: čl. 59. ZJB-a.

81 Vidi npr.: Županijski sud u Bjelovaru, Gž-408/2024-2 od 19. lipnja 2024. U ovom su slučaju stranke izvršile samo ovjeru potpisa kod javnog bilježnika, a to nije bilo dostatno za ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života, ali ni za ugovor o doživotnom uzdržavanju.

82 Vidi: Županijski sud u Zadru, Gž-1411/2016-2 od 10. siječnja 2017.

83 „Davatelj uzdržavanja može istodobno imati sklopljene ugovore o doživotnom uzdržavanju i/ili ugovore o dosmrtnom uzdržavanju s najviše tri primatelja uzdržavanja.“ (čl. 580. st. 1. ZOO-a).

dosmrtnom uzdržavanju⁸⁴ provjeri broj primatelja uzdržavanja s kojima davatelj već ima sklopljene ugovore (čl. 580. st. 4. ZOO-a), pa četvrti i svaki daljnji ugovor ne smije biti ovjeren, potvrđen odnosno sastavljen od strane ovlaštenih osoba.

Registar ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju elektronička je baza podataka koju je osnovala i vodi Hrvatska javnobilježnička komora. Pravilnikom o Registru ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju⁸⁵ propisani su sadržaj i način vođenja tog Registra, naknada za upis te pravo na neposredan pristup i izdavanje potvrde o podacima iz Registra.⁸⁶ U Registar se upisuju osobni podaci davatelja i primatelja uzdržavanja, podaci o ovlaštenim osobama (sudu ili javnom bilježniku koji je ugovor sastavio, potvrdio ili ovjerio), datum njihova sastavljanja, potvrde ili ovjere, poslovni broj predmeta suda ili javnog bilježnika, podaci o datumu, sudu i poslovnom broju pokrenutih postupaka radi izmjene, raskida, utvrđenja ništetnim ili poništenja tih ugovora, uključujući podatke o datumu i načinu pravomoćnog okončanja tih postupaka, podaci o datumu i prestanku obveza po tim ugovorima ispunjenjem, te sve izmjene navedenih podataka, a moguće je upisati i podatke o drugim ispravama ili postupcima koji se odnose na te ugovore.⁸⁷

Registar nije javan, a radi provjere broja primatelja uzdržavanja s kojima je davatelj sklopio ugovore, pravo uvida kao ovlašteni korisnici imaju sudovi, javni bilježnici, Hrvatski zavod za socijalni rad i nadležna državna odvjetništva,⁸⁸ dok druga javnopravna tijela pravo uvida mogu ostvariti na temelju odluke ministra pravosuđa, kada im je to potrebno za obavljanje poslova iz njihove nadležnosti.⁸⁹

Osnivanje Registra nesumnjivo je usmjereno prema umanjenoj mogućnosti zloupotreba ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju,⁹⁰ no u kojoj će se mjeri taj cilj zaista ostvariti, tek predstoji vidjeti. Prema Izvješću pučke pravobraniteljice za 2024. godinu⁹¹, zaustavljen je trend rasta broja tih ugovora te je u odnosu na prethodnu godinu ukupan broj sklopljenih ugovora o doživotnom uzdržavanju smanjen za 15 % (sa 6.252 na 5.331), a ugovora o dosmrtnom uzdržavanju za 20 % (s 1.808 na 1.446).⁹² U Izvješću se pritom upozorava da Hrvatska javnobilježnička

84 Vidi *infra* 5.2.1.

85 Pravilnik o Registru ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, Narodne novine, br. 56/24. (u daljnjem tekstu: Pravilnik). Pravilnik je na snazi od 1. srpnja 2024. godine. Podatke za ugovore koji su zaključeni od 30. prosinca 2023. do 30. lipnja 2024. godine suci i javni bilježnici bili su dužni upisati u Registar u roku od 60 dana od stupanja Pravilnika na snagu. (Čl. 8. Pravilnika).

86 Čl. 1. st. 1. Pravilnika.

87 Čl. 1. st. 2. i 3. Pravilnika.

88 Čl. 2. st. 2. i 3. Pravilnika.

89 Čl. 2. st. 4. Pravilnika.

90 O svim izmjenama i dopunama ZOO-a iz 2023. godine koje se odnose na te ugovore vidi: Maja Bukovac Puvača, „Novo uređenje ugovora o uzdržavanju u Zakonu o obveznim odnosima“, *Informator*, br. 6820 (2024).

91 Pučka pravobraniteljica, *Izvješće pučke pravobraniteljice za 2024.*, pristup 10. studenoga 2025., <https://www.ombudsman.hr/hr/interaktivno-izvjesce-za-2024/> (u daljnjem tekstu: Izvješće).

92 Prema podacima dobivenim od Hrvatske javnobilježničke komore u 2024. godini pred javnim bilježnicima sklopljeno je 4.584 ugovora o doživotnom uzdržavanju (uz prijenos imovine

komora nema uvid u evidenciju fizičkih i pravnih osoba kojima je zaključivanje tih ugovora zabranjeno jer sudjeluju u pružaju djelatnosti socijalne skrbi, da udruge koje pružaju besplatnu pravnu pomoć upozoravaju na činjenicu da stranke i dalje ne razlikuju ugovor o doživotnom od ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, kao i na to da je dužina sudskih postupaka za raskid tih ugovora posebno otegotna za primatelje uzdržavanja starije životne dobi.⁹³

5.2.2. Pouka ugovarateljima

S obzirom na to da se u praksi često spori o činjenici koliko su stranke zaista razumjele pravnu prirodu i učinke ugovora koje su zaključile, izmjene odredbe ZOO-a o pouci strankama trebale bi takve dvojbe svesti na minimum. Do sada je ovlaštena osoba imala načelnu obvezu ugovarateljima ugovora o doživotnom uzdržavanju „pročitati ugovor i upozoriti ih na njegove posljedice“ (bivši čl. 580. st. 2. ZOO-a).⁹⁴ Ta je obveza sada precizirana na način da prilikom ovjere ili sastavljanja ugovora ovlaštena osoba mora „ugovarateljima pročitati ugovor te će ih detaljno i ugovarateljima razumljivim riječima upozoriti na prava i obveze koje proizlaze iz ugovora. Ovlaštena će osoba provjeriti neposrednim pitanjima jesu li obje ugovorne strane razumjele prava i obveze koje za njih proizlaze iz ugovora“ (čl. 580. st. 5. ZOO-a). Naglašena obveza detaljnog upozoravanja na prava i obveze te provjera njihova razumijevanja ima veći utjecaj za zaštitu stranaka u odnosu na doslovno čitanje ugovora, ali treba upozoriti da se čitanje ugovora ne smije „preskočiti“, iako se u starijoj sudskoj praksi moglo pronaći i drugačija shvaćanja.⁹⁵ Uloga službene osobe pri ovjeri i sastavljanju ugovora naglašena je opisom načina njihova postupanja („detaljno“, „razumljivim riječima“, „neposrednim pitanjima“), čime je zakonodavac upravo postupanje ovlaštenih osoba prepoznao kao jednu od mogućih brana zloupotrebama tih ugovora.⁹⁶

U odredbe o ugovoru o dosmrtnom uzdržavanju također je dodana odredba o pouci ugovarateljima (dodan je novi čl. 586.a ZOO-a). Ta je pouka ovlaštene osobe, u odnosu na onu koju ta osoba daje strankama ugovora o doživotnom uzdržavanju,

nakon smrti) te 1.285 ugovora o dosmrtnom uzdržavanju (uz istodobni prijenos imovine). Sudovi su u istom razdoblju u Registar upisali 747 ugovora o doživotnom uzdržavanju (uz prijenos imovine nakon smrti) te 161 ugovor o dosmrtnom uzdržavanju (uz istodobni prijenos imovine). *Izješće pučke pravobraniteljice za 2024.*, 83.

93 *Izješće pučke pravobraniteljice za 2024.*, 83-84.

94 Već se ranije isticalo kako je i ovakva, načelna odredba dodatno ukazivala na izuzetan značaj forme kod ovih ugovora, budući da i posebni propisi kojima je uređeno postupanje ovlaštenih osoba sadrže odredbe u tom smislu (čitanja i upozoravanja na posljedice ugovora koje ovjeravaju i sastavljaju). Vidi: Vladimir Gorenc, ur., *Komentar Zakona o obveznim odnosima* (Zagreb: RRiF Plus, 2005.), komentar uz čl. 580., 871.

95 Vidi: Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2772/87 od 28. prosinca 1989., *cit.* prema Crnić i Končić, „Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju“, 6.

96 Bilo je i prijedloga da se u postupak zaključivanja tih ugovora uključe tijela socijalne skrbi i druga stručna tijela u smislu izdavanja mišljenja o psihofizičkom stanju primatelja, mogućnosti da shvati značenje ugovora i sl. Ipak je obveza procjene pitanja je li primatelj uzdržavanja zaista sposoban shvatiti ugovor i njegove pravne posljedice, ostala na ovlaštenim osobama.

dopunjena upozorenjem na trenutak prijenosa vlasništva, objašnjavanjem razlike između ugovora o doživotnom i ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, kao i ukazivanjem na prednosti osnivanja osobne služnosti i pridržaja stvarnog tereta u korist primatelja uzdržavanja.

Iako je ovakvim preciziranjem svakako učinjen korak dalje u osvješćivanju pravnih učinaka tih ugovora, čini se da je, kao posebnu obvezu ovlaštene osobe, trebalo navesti i obvezu upozoravanja da pobuda za zaključenje ugovora primarno mora biti usmjerena na primanje uzdržavanja, a ne (posebno ne isključivo) na uređenje imovinskopravnih odnosa i zaobilazanje pravila nasljednog prava, kao i na činjenicu da je ugovor zaključen iz nedopuštene pobude ništetan.

6. SPOROVI O VALJANOSTI UGOVORA O USTUPU I RASPODJELI IMOVINE I UGOVORA O UZDRŽAVANJU KAO OSNOVA ZA PREKID OSTAVINSKOG POSTUPKA ZBOG SPORA O SASTAVU OSTAVINE

U ostavinskim se postupcima nerijetko, u slučaju osporavanja valjanosti navedenih ugovora, kao sporno pitanje pojavljuje ulazi li imovina kojom je raspolagano tim ugovorima u sastav ostavine. U sudskoj praksi nailazimo različita postupanja ostavinskog suda u pogledu prekida postupka.

Budući da navedeni ugovori, ako su zaključeni u propisanoj formi, imaju snagu javnih isprava, može se zaključiti da u takvoj situaciji sud nema osnove za prekid postupka, već bi uvidom u taj ugovor kao javnu ispravu, na temelju predmnijeve da je njezin sadržaj istinit, trebao raspraviti samo onu imovinu koja njime nije obuhvaćena.⁹⁷ Rješenjem o nasljeđivanju ne bi se smjelo odlučivati o imovini obuhvaćenoj ugovorom, dok bi nasljednici eventualne sporove u pogledu valjanosti tog ugovora mogli pokretati neovisno o ostavinskom postupku.⁹⁸

Međutim, u praksi se u takvim slučajevima ostavinski postupci ipak prekidaju do okončanja sporova o valjanosti ugovora kojima je imovinom raspolagano. Tako npr.: „U sporu zakonskih nasljednika i davatelja uzdržavanja o valjanosti uredno sastavljenog ugovora o uzdržavanju sud će uputiti zakonske nasljednike na parnicu radi dokazivanja tvrdnje da je navedeni ugovor nevaljan.“⁹⁹

97 Čl. 224. st. 2. ZN-a propisuje da kada su sporne činjenice koje sud može utvrditi na temelju javnih ili javno ovjerovljenih isprava neće prekidati postupak, već će donijeti rješenje na temelju predmnijeve da je njihov sadržaj istinit, a onoga koji tvrdi suprotno uputiti da to dokazuje u parnici, odnosno upravnom postupku.

98 Vidi npr.: Županijski sud u Varaždinu, Gž-1063/2020-3 od 30. rujna 2020. Zakonska nasljednica, supruga ostavitelja na ročištu ostavinskog postupka osporila je sastav ostavine, tvrdeći da su dva ugovora o ustupu i raspodjeli imovine koje je ostavitelj zaključio ništetni i da njima obuhvaćene nekretnine trebaju činiti ostavinsku masu. Sud je odredio prekid postupka i uputio je u parnicu zbog spora o sastavu ostavine, a koje je rješenje po žalbi ukinuto i predmet vraćen sudu prvog stupnja na ponovni postupak, budući da osnove za prekid nije bilo, već je trebao postupiti u smislu čl. 224. st. 2. ZN-a.

99 Županijski sud u Zagrebu, Gž-2695/2025-2 od 3. srpnja 2025. Tako i: Županijski sud u Varaždinu, Gž1262/2023-2 od 16. siječnja 2025.; Općinski sud u Zlataru, O-441/2025-14 od 4.

7. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Preci često žele još za života raspodijeliti dijelove svoje imovine (bilo da je riječ o nekretninama, bilo o upravljanju i kontroli obiteljskih poduzeća) svojim potomcima. Često to čine u obliku nekoga od zakonom uređenih ugovora, ali nerijetko i usmeno ili faktičnim radnjama, bez pridržavanja propisane forme, raspoređujući među svojim potomcima imovinu ili njezine dijelove te im prepuštajući njihovo korištenje i upravljanje, najčešće računajući da će i po njihovoj smrti te podjele opstati (jer će potomci poštovati njihovu želju). Kako bi predak, ali i svi potomci bili sigurni da će se tako učinjene raspoložbe i dogovori doista poštovati, trebalo bi ih zaključiti u onom od zakonom predviđenih oblika koji najbolje odgovara njihovim potrebama, vodeći računa da su ispunjene sve opće i posebne pretpostavke za njihovu valjanost.

Ugovori o uzdržavanju izvorno su bili osmišljeni kao instrumenti kojima starije osobe osiguravaju uzdržavanje od, u pravilu, mladih osoba koje nisu njihovi srodnici, dok se o starijim osobama koje su živjele u obiteljskim zajednicama u pravilu skrbilo unutar obitelji. Postupno su se ti ugovori počeli zaključivati i između predaka i potomaka, što je sudska praksa s pravom prihvatila. Razlozi njihova zaključivanja mogu biti različiti: od spleta subjektivnih i objektivnih okolnosti koje uzrokuju različitu dinamiku funkcioniranja određene obitelji i prepuštanje brige o pretku isključivo jednom ili nekim potomcima, pa do narušenih odnosa unutar obitelji.

Pritom se, pored svrhe koju je ugovorima o uzdržavanju namijenio zakonodavac, kao pobude njihova zaključivanja javlja i želja za uređenjem imovinskopravnih odnosa prije smrti, pa čak i namjera zaobilaženja primjene nekih pravnih instituta nasljednog i obveznog prava (prvenstveno prava na nužni dio i zakonskog nasljeđivanja, kao i odgovornosti nasljednika za dugove ostavitelja). U praksi je nerijetko kod ugovora o uzdržavanju između predaka i potomaka fokus prebačen s primarne činidbe – obveze uzdržavanja – na protučinidbu, tj. na prijenos imovine kao „novu“ primarnu činidbu.

Istovremeno, ugovor kojem je temeljna svrha upravo rješavanje imovinskopravnih odnosa između predaka i potomaka – ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života (u kojem se može ugovoriti i obveza doživotnog uzdržavanja) – ostao je zaboravljen i praktički nepoznat. Moguća prepreka njegove široke primjene djelomično je jedna od pretpostavki njegove valjanosti, odnosno odredba da suglasnost na ustup i raspodjelu moraju dati svi potomci. Međutim, upravo u toj odredbi leži i njegova snaga, jer suglasnost ujedno znači i odricanje od nasljednopravnih zahtjeva, a to ugovornim stranama – pretku i potomcima – pruža veliku razinu pravne sigurnosti da će jednom ustupljena imovina i ostati potomku kojem je ustupljena. Upravo zbog te njegove specifičnosti čini se da bi ovaj ugovor mogao biti zanimljiv za realizaciju međugeneracijskog prijenosa obiteljskih poduzeća i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Naime, u takvim je situacijama važno unaprijed osigurati stabilnost i spriječiti da se zbog nemogućnosti dogovora poduzetnikovih nasljednika ugrozi njezino daljnje poslovanje.

Za razliku od ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života, koji zbog

suglasnosti svih potomaka, u pravilu neće izazivati sporove, sporovi o valjanosti ugovora o uzdržavanju relativno su česti, pa nije rijetkost da preci niti ne znaju da nisu uspjeli postići željene učinke, jer se za njihova života pitanje valjanosti zaključenih ugovora ili ne razmatra ili ne dožive kraj započetih parnica.

U odnosu na subjekte, valjalo bi kod ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života jasno propisati da ugovor moraju zaključiti svi potomci koji bi bili pozvani na nasljeđivanje u trenutku zaključenja ugovora te da njihove suglasnosti djeluju i prema njihovim potomcima po pravu predstavljanja. Novorođeno, naknadno priznato ili posvojeno dijete svakako mora ostati zaštićeno, no možda bi radi pravne sigurnosti bilo korisno propisati da ugovor o ustupu i raspodjeli ostaje na snazi u odnosu na potomke koji su ga zaključili, dok bi „novi“ potomci imali neokrnjeno pravo na nužni dio – kako je to već predviđeno za bračnog druga. Time bi se prema „novom“ potomku postigao isti učinak, a potomci koji su ga ranije zaključili bili bi međusobno i dalje vezani ugovorom, čime bi se istovremeno postigla još veća razina opstojnosti sklopljenog ugovora.

U pogledu predmeta ugovora ne vidimo uvjerljiv razlog zašto bi se u odnosu na buduću imovinu činila razlika između promatranih ugovora. Raspolaganje budućim stvarima i budućom imovinom predstavlja rizik, u prvom redu za primatelje uzdržavanja. Naime, u slučajevima neispunjavanja ugovora i posljedično izostanka uzdržavanja, primatelj bi bio lišen mogućnosti da si uzdržavanje osigura na drugi način, pri čemu bi takva situacija zasigurno dugo potrajala s obzirom na dugotrajno rješavanje sudskih postupaka. Čini se zato da bi, *de lege ferenda*, i kod ugovora o uzdržavanju sadržaj ugovora trebalo ograničiti na postojeću imovinu.

Upravo iz postojeće sudske prakse proizlazi kako je odabir ugovora kojim preci odluče postići željeni rezultat nerijetko posljedica nedovoljne informiranosti jedne ili obje ugovornih strana (a ponekad možda i odvjetnika ili ovlaštenih osoba koje savjetuju stranke) o mogućnostima koje ti ugovori pružaju, njihovoj pravnoj prirodi i pravnim učincima, kao i o potencijalnim sporovima koji bi mogli uslijediti. Izmjene odredaba ZOO-a o obvezi ovlaštene osobe na pouku strankama o ugovorima o uzdržavanju predstavljaju važan doprinos u tom smislu. Međutim, trebalo bi, *de lege ferenda*, navesti i obvezu ovlaštenim osobama da strankama daju jasnu i nedvosmisleno pouku o pobudi za zaključenje tih ugovora, koja primarno mora biti osiguranje uzdržavanja, a ne (nikako ne isključivo) uređenje imovinskopravnih odnosa i zaobilaženje pravila nasljednog prava. Posebno bi trebalo istaknuti ugovornim strankama da je ništetan ugovor zaključen iz nedopuštene pobude, a to je nerijetko upravo zaobilaženje pravila nasljednog prava. Naime, stranke, kao laici, načelno uopće ne vide potrebu ispitivanja pobude, smatrajući da je ugovor zaključen i da je time postignut cilj koji su željeli.

Neovisno o tome je li primarni cilj ostavitelja osigurati si doživotno uzdržavanje ili rasporediti svoju imovinu među potomcima, ukoliko postoji suglasnost svih potomaka o načinu raspodjele imovine, strankama bi uvijek trebalo savjetovati zaključenje ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života, jer je vjerojatnost kasnijih sporova u takvom slučaju znatno manja.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Braut Filipović, Mihaela. „Specifičnosti upravljanja obiteljskim društvima“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 67, br. 6 (2017): 935-962.
2. Bukovac Puvača, Maja. „Novo uređenje ugovora o uzdržavanju u Zakonu o obveznim odnosima“. *Informator*, br. 6820 (2024): 1-4.
3. Bukovac Puvača, Maja i Sandra Winkler. „Nasljednopravni učinci izvanbračnih zajednica i neformalnih životnih partnerstava“. U: *Dani porodičnog prava: „Aktuelna problematika porodičnopravne teorije i prakse“*: Zbornik radova, deveti međunarodni naučni skup, ur. Alena Huseinbegović, 129-154. Mostar: Univerzitet Džemal Bijedić u Mostaru, 2021.
4. Bulka, Zinka. „Ugovori kao pravna osnova za stjecanje prava vlasništva na nekretninama“. *Pravo i porezi*, br. 6 (2009): 30.
5. Bulka, Zinka. „Upisi u zemljišnu knjigu na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 44, br. 1 (2023): 249-268.
6. Crnić, Jadranko. „Ugovor o doživotnom uzdržavanju i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju“. U: *Novi Zakon o obveznim odnosima: zbornik radova*, ur. Jakša Barbić i dr. Zagreb: Organizator, 2005.
7. Crnić, Jadranko i Ana-Marija Končić. „Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju“. *Informator*, br. 5330 (2005): 9-16.
8. Crnić, Jadranko i Ana-Marija Končić. *Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju: komentar članaka 579.–589. Zakona o obveznim odnosima*. Zagreb: Novi informator, 2008.
9. Finžgar, Alojzij. „Nasleđivanje“. U: *Enciklopedija imovinskog prava i udruženog rada, tom drugi*, ur. Svetislav Ristić. Beograd: Službeni list SFRJ, 1978.
10. Gavella, Nikola. *Nasljedno pravo*. Zagreb: Informator, 1990.
11. Gavella, Nikola i Vlado Belaj. *Nasljedno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2008.
12. Gorenc, Vladimir, ur. *Komentar Zakona o obveznim odnosima*. Zagreb: RRiF Plus, 2005.
13. Hrvatinić, Branko. „Nasljednopravni ugovori“. U: *Novo nasljednopravno uređenje*, ur. Mihajlo Dika. Zagreb: Narodne novine, 2003.
14. Jelčić, Olga. „Pravni promet nekretnina i novi ZOO (sklapanje ugovora, ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju)“. U: *Nekretnine kao objekti imovinskih prava*, ur. Olga Jelčić. Zagreb: Narodne novine, 2005.
15. Jelčić, Olga. „Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju“. U: *Novo nasljednopravno uređenje*, ur. Mihajlo Dika. Zagreb: Narodne novine, 2003.
16. Josipović, Tatjana. „Family and Succession Law – Croatia“. U: *International Encyclopaedia of Laws*, ur. Walter Pintens. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2005.
17. Kačer, Hrvoje. „Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju“. U: *Novi Zakon o obveznim odnosima – najznačajnije izmjene – novi instituti*, ur. Mladen Mlinarević i Ante Šumelj, 165-184. Zagreb: Inženjerski biro, 2005.
18. Klarić, Petar i Martin Vedriš. *Građansko pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2025.
19. Kreč, Milan i Đuro Pavić. *Komentar Zakona o nasljeđivanju (sa sudskom praksom)*. Zagreb: Narodne novine, 1964.
20. Perkušić, Ante i Blanka Ivančić-Kačer. „(Ne)dopušteni nasljednopravni ugovori ili ugovori nasljednog prava ili paranasljedni ugovori u hrvatskom pozitivnom pravu“. *Pravni vjesnik* 22, br. 1-2 (2006): 103-165.
21. *Problemi iz Zakona o nasljeđivanju razmotreni na Okružnim konferencijama u 1956. godini*. Zagreb: Državni sekretarijat za pravosudnu upravu NR Hrvatske, 1957.
22. Simonetti, Petar. „Otudjenje vlasništva na nekretnini temeljem pravnog posla i učinci pravnog posla o otudjenju tuđe nekretnine“. *Pravo i porezi*, br. 9 (2005): 18.
23. Slakoper, Zvonimir, Vilim Gorenc i Maja Bukovac Puvača. *Obvezno pravo: opći dio*,

- sklapanje, promjene i prestanak ugovora.* Zagreb: Novi informator, 2009.
24. Subotić-Konstantinović, Nevenka. „Ugovor o doživotnom izdržavanju“. U: *Enciklopedija imovinskog prava i udruženog rada, tom treći*, ur. Svetislav Ristić. Beograd: Službeni list SFRJ, 1978.
 25. Subotić-Konstantinović, Nevenka. „Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života“. U: *Enciklopedija imovinskog prava i prava udruženog rada, tom treći*, ur. Svetislav Ristić. Beograd: Službeni list SFRJ, 1978.
 26. Tuhtan Grgić, Iva. „Ugovor o nasljeđivanju“. Doktorska disertacija, Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, 2014.
 27. Vizner, Boris. *Građansko pravo, knjiga druga*. Osijek: vlastita naklada, 1967.

Pravni propisi:

1. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23., 156/23.
2. Pravilnik o Registru ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, Narodne novine, br. 56/24.
3. Zakon o javnom bilježništvu, Narodne novine, br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07., 75/09., 120/16., 57/22.
4. Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, br. 48/03., 163/03., 35/05., 127/13., 33/15., 14/19.
5. Zakono o nasljeđivanju, Službeni list FNRJ, br. 20/55.
6. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23.
7. Zakon o socijalnoj skrbi, Narodne novine, br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25.

Sudska praksa:

1. Općinski sud u Rijeci, P-3578/2019-77 od 7. lipnja 2023.
2. Općinski sud u Šibeniku, P-1638/2022-8 od 4. studenoga 2022.
3. Općinski sud u Zlataru, O-441/2025-14 od 4. srpnja 2025.
4. Vrhovni sud Bosne i Hercegovine, Gž-1712/67 od 4. veljače 1969.
5. Vrhovni sud Jugoslavije, Rev-1782/65.
6. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-68/92 od 29. siječnja 1992.
7. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-151/89 od 22. ožujka 1989.
8. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-209/12-3 od 18. travnja 2021.
9. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-715/85 od 8. svibnja 1985.
10. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-977/2011-2 od 17. lipnja 2014.
11. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1254/1993-2 od 18. siječnja 1996.
12. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1269/2015-2 od 3. prosinca 2019.
13. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2539/2017-2 od 24. ožujka 2021.
14. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2772/87 od 28. prosinca 1989.
15. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev x 121/2011-2 od 5. rujna 2012.
16. Županijski sud u Bjelovaru, Gž-408/2024-2 od 19. lipnja 2024.
17. Županijski sud u Puli, Gž-1533/2010-2 od 15. listopada 2012.
18. Županijski sud u Rijeci, Gž-2006/2017-2 od 20. rujna 2018.
19. Županijski sud u Sisku, Gž-692/2024-2 od 13. kolovoza 2024.
20. Županijski sud u Varaždinu, Gž-851/08-2 od 3. lipnja 2008.
21. Županijski sud u Varaždinu, Gž-1063/2020-3 od 30. rujna 2020.
22. Županijski sud u Varaždinu, Gž-1262/2023-2 od 16. siječnja 2025.
23. Županijski sud u Zadru, Gž-1411/2016-2 od 10. siječnja 2017.
24. Županijski sud u Zagrebu, Gž-2695/2025-2 od 3. srpnja 2025.
25. Županijski sud u Zagrebu, Gž-3728/2021-2 od 3. prosinca 2021.

Mrežne stranice:

1. Pučka pravobraniteljica. *Izješće pučke pravobraniteljice za 2024*. Pristup 10. studenoga 2025. <https://www.ombudsman.hr/hr/interaktivno-izvjesce-za-2024/>

Maja Bukovac Puvča*
Iva Tuhtan Grgić**

Summary

SPECIFIC REQUIREMENTS FOR THE VALIDITY OF ANCESTORS' CONTRACTUAL DISPOSITIONS IN FAVOUR OF DESCENDANTS WITH INHERITANCE EFFECTS

When considering the possibility of contractual dispositions by ancestors in favour of descendants that produce effects under inheritance law, in addition to the general requirements for the validity of contracts under Croatian law, specific requirements relating to the parties, content, and form of such dispositions become particularly relevant. Although the principle of autonomy of will is one of the fundamental principles of the law of obligations, in the case of contractual dispositions between ancestors and descendants, it may conflict with certain principles and mandatory provisions of inheritance law, which can potentially lead to their invalidity. This paper examines the specific requirements for the validity of contracts on the transfer and distribution of property during life, as well as contracts on lifelong/lifetime maintenance, which parties most frequently use to regulate their property relations, namely to ensure that all or part of the property they own and/or may acquire in the future passes to their descendants (either immediately or upon their death) and does not form part of their estate. The paper presents the key considerations of legal theory and case law regarding issues that arise in practice with the specific requirements for the validity of these contracts, and proposes possible changes to their legal frameworks that could potentially reduce the number of disputes arising from them.

Keywords: *contract on the transfer and distribution of property; contracts on lifelong maintenance; contracts on lifetime maintenance; nullity and voidability; violation the forced share.*

* Maja Bukovac Puvča, Ph.D., Full Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; maja.bukovac.puvaca@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3266-2108>.

** Iva Tuhtan Grgić, Ph.D., Associate Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; iva.tuhtan.grgic@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2155-3459>.

This paper has been written within the scope of the project "Governance and Restructuring of Family Businesses in the Age of Generational Transition" (uniri-iz-25-23), funded by European Union – NextGenerationEU via the Croatian National Recovery and Resilience Plan 2021-2026, in conjunction with the University of Rijeka, Faculty of Law Programme Financing. The views and opinions expressed are solely those of the authors and do not necessarily reflect the official position of the European Union or the European Commission. Neither the European Union nor the European Commission can be held responsible for them.

◆ Collected Papers of the Faculty of Law of the University of Rijeka is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International licence (CC BY-NC-ND 4.0).

